

"Kul fiilinin hâlıkıdır." iddiasını nasıl çürütebiliriz? Risalelerde bu konu nasıl geçiyor?

Kulun kendi fiilinin yaratıcısı olmadığını maddeler halinde inceleyelim.

1. Kur'an ve sünnet açısından kul kendi fiilinin yaratıcısı değildir. Bu kesin olarak ayet ve hadislerce reddedilmiştir.
2. Bir fiili yaratmak için o fiilin lazımı olan bütün sebep ve donanımları da yaratmak gerekir.
Mesela namaz fiilini yaratmak için, namazın rükünleri olan ayakları, kolları, başı, yatıp kalkma gibi bütün ayrıntılarını hem bilmek hem de yaratmak gerekir. Yoksa o fiilin yaratıcısı olmak mümkün değildir.
3. Bir kolun yukarıya kaldırılıp indirilmesi sırasında bile yüzlerce kimyevi reaksiyon meydana geliyor. O kolun kaldırılıp indirilmesi için bütün azaların mükemmel bir ahenk içinde çalışması gerekiyor. İnsanın, "Kolumu ben kaldırdım, ben indirdim" diyebilmesi için, beynine ve bütün bedenine hükmetmesi gerekir. Hâlbuki insanın bunlardan haberi bile yok.
4. En basit bir şeyin vücuda gelmesi için bütün sebeplerin ve kâinat çarklarının işlemesi ve beraber hareket etmesi lazımdır. Mesela abdest aldığım su, bütün kâinat fabrikasının bir neticesidir. Öyle ise kişinin ameline sahip olması için, bütün sebeplerin ve kâinatın dizgini elinde olması gerekir. Ancak o zaman, o amel onun olabilir. Yoksa gerisi safsatadan başka bir şey değildir.
5. Allah insanları iradelerinde serbest bırakmış, imtihanın gereği olarak istediklerini seçme selahiyeti ve iradesi vermiştir. Üstad Hazretleri bunu şöyle izâh edip bir temsil ile akla yaklaştırıyor:

"YEDİNCİSİ: İrade-i cüz'iyeye-i insaniye ve cüz-ü ihtiyariyesi, çendan zayıftır, bir emr-i itibarîdir. Fakat Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, o zayıf, cüz'î iradeyi, irade-i külliyesinin taallûkuna bir şart-ı âdi yapmıştır. Yani, mânen der: 'Ey abdim, ihtiyarınla hangi yolu istersen, seni o yolda götürürüm. Öyleyse mes'uliyet sana aittir.'"

"Teşbihte hata olmasın, sen bir iktidarsız çocuğu omuzuna alsan, onu muhayyer bırakıp 'Nereyi istersen seni oraya götüreceğim.' desen; o çocuk yüksek bir dağı istedi, götürdün. Çocuk üşüdü yâhud düştü. Elbette 'Sen istedin.' diyerek itâb edip, üstünde bir tokat vuracaksın. İşte, Cenâb-ı Hak, Ahkemü'l-Hâkimîn, nihayet zaafıta

olan abdin iradesini bir şart-ı âdi yapıp, irade-i külliyesi ona nazar eder."(1)

(1) bk. [Sözler, Yirmi Altıncı Söz.](#)